

Виходячи з основних психолого-педагогічних принципів становлення особистості, проведено аналіз наукових підходів до розуміння феномену «професійний потенціал» в контексті поняття «адаптація», «адаптаційний потенціал». Запропоновано: операціоналізація поняття «професійний потенціал співробітників оперативних підрозділів правоохоронних органів», його психологічна структура і чинники розвитку.

Ключові слова: адаптація, адаптаційний потенціал, професійний потенціал, оперативні підрозділи правоохоронних органів.

УДК [159.98:351.74](477)

Наталя Едуардівна МІЛОРАДОВА,

кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0716-9736>;

Вікторія В'ячеславівна ДОЦЕНКО,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7757-2793>

ЗМІСТОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОФЕСІОГЕНЕЗУ ПРАВООХОРОНЦЯ

Розглянуто сутнісну сторону професіогенезу правоохоронця через виокремлення істотних ознак підготовки фахівця; проаналізовано особистісний, діяльнісний та соціальний компоненти змістовних характеристик професіогенезу правоохоронця.

Ключові слова: професіогенез, змістовні характеристики професіогенезу, правоохоронці, професійний розвиток.

Розбудова сучасної правової держави потребує позитивних зрушень у всіх сферах життя. В умовах соціальних змін зростає необхідність підвищення вимог до сучасного спеціаліста. Запорукою здійснення таких реформ є удосконалення процесу підготовки особистості фахівця-правоохоронця. Тому питання професійного становлення особистості працівника поліції привертає

увагу сучасних науковців в межах психологічних, педагогічних, соціологічних, філософських та акмеологічних концепцій.

Для позначення особистісних змін, які відбуваються в процесі засвоєння і здійснення професійної діяльності, сучасні дослідники використовують поняття «професіогенез». В загальному розуміння «професіогенез» – це цілісний безперервний процес становлення особистості фахівця, що починається з моменту вибору і прийняття майбутньої професії і закінчується, коли людина припиняє активну трудову діяльність.

Як зазначають В. І. Гордієнко та Л. В. Копець, поняття «професіогенез» відображає історичну тенденцію переходу людства від хаотичних спроб та пошуків пізнання дійсності до стійкого і кваліфікованого розвитку, до нової цивілізації, заснованої на знаннях, пов'язаної з інтенсивною фаховою спрямованістю [1, с. 60].

Найбільш істотний вплив на розвиток теорії «професіогенезу» фахівця здійснили праці видатних зарубіжних та вітчизняних науковців за такими напрямками:

- особливості професіогенезу фахівця (С. Ворошиловський, Є. Єрмолаєва, Л. Копець, В. В. Рибалка, В. Слободчиков, Т. Траверсе, Л. Шнейдер, Г. Яворська та ін.);

- концепції професіогенезу представників різних професійних груп: педагогів (Н. Волянчук, І. Гончарова, Н. Гузій, А. Маркова, Л. Мітіна та ін.); практичних психологів (І. Бондаренко, Н. Пов'якель, Т. Сікорська та ін.); операторів (В. Бодров, В. Вавілов, О. Гордієнко та ін.); лікарів (В. Вербенко, Л. Лебедева та ін.); керівників (Г. Гнеушева, О. Чирковська та ін.); офіцерів (В. І. Осьодло);

- психологічні аспекти професіогенезу особистості правоохоронця (Д. Александров, В. Андросюк, О. Бандурка, В. Барко, С. Бочарова, Т. Вісковатова, О. Землянська, Л. Казміренко, Я. Кондрат'єв, О. Кудерміна, В. Лефтеров, В. Медведєв, Л. Мороз, О. Тімченко, О. Цільмак, Г. Юхновець, С. Яковенко та ін.).

Результатом аналізу сучасних концепцій професійного розвитку стало виокремлення базових характеристик професіогенезу фахівця-правоохоронця. До них, на нашу думку, слід віднести: операціональні, динамічні та змістовні характеристики.

Саме змістовні характеристики розкривають сутність професіогенезу особистості через виокремлення істотних ознак

підготовки фахівця, що об'єднуються в межах особистого, діяльнісного та соціального компонентів.

Так в межах особистісного компоненту аналізується сукупність психофізіологічних і особистісних якостей працівника, важливих для успішного здійснення діяльності. Акцентується увага на спрямованості працівника поліції на актуалізацію власного психічного ресурсу як фактору професійного та особистісного розвитку, професійної Я-концепції та саморозгортання особистості у професійному просторі.

Основу професійного становлення складають професійно важливі якості особистості, які формуються у ході тривалого трудового стажу працівника. Одночасно з формуванням професійно важливих якостей розвивається й професійне мислення людини, формується її професійний тип із відповідними йому ціннісними орієнтаціями, характером, індивідуальними особливостями професійного відношення та способу життя в цілому.

Діяльнісний компонент розкриває сутність професіогенезу через особливості узгодження внутрішніх і зовнішніх умов діяльності для досягнення оптимального та ефективного способу розв'язання професійних завдань; якість використання отриманих знань, вмінь та навичок для забезпечення стабільності діяльності та саморегуляцію фахівця, необхідну для досягнення поставленої мети. Діяльнісний компонент ґрунтується на усвідомленні того, що діяльність, з одного боку, є основою та засобом, а, з іншого боку, головною умовою саморозгортання особистості в професійному та особистісному просторі. Працівник поліції перетворюється на суб'єкта пізнання, професійної діяльності та спілкування, що передбачає необхідність застосування отриманих знань, вмінь та навичок для визначення мети, організації, регулювання та оцінки результативності діяльності на кожному з етапів професіогенезу.

Соціальний компонент визначає здатність працівника поліції бути суб'єктом соціальних відносин та ґрунтується на особистісно-професійній взаємодії особи із соціальним середовищем. Цей компонент змістовних характеристик професіогенезу розкриває його сутність через можливість фахівця використовувати отримані знання, вміння та навички у професійному середовищі, виконання соціальних ролей, подолання комунікативних бар'єрів, що забезпечує функціональність правоохоронця у соціальному

контексті. Цей компонент звертає увагу на ефективність його горизонтальних та вертикальних взаємин з іншими людьми, на адаптивність в умовах соціальних змін.

Таким чином, запропонований нами підхід до виокремлення змістовних характеристик професіогенезу особистості:

- по-перше, надає суттєву допомогу у визначенні особливостей професійного розвитку працівників поліції;
- по-друге, сприяє розробці комплексної програми психологічного супроводу професійного становлення фахівця з урахуванням найбільш ефективних форм корекції на кожному з етапів професіогенезу.

Список бібліографічних посилань

1. Гордієнко В. І., Копець Л. В. Основні проблеми дослідження професіогенезу особистості в сучасній психології. *Наукові записки*. 2002. Т. 20. Соціологічні науки. С. 59–64.

Одержано 19.03.2018

Рассмотрена содержательная сторона профессиогенеза правоохранителя через выделение существенных признаков подготовки специалиста; проанализированы личностный, деятельностный и социальный компоненты содержательных характеристик профессиогенеза правоохранителя.

Ключевые слова: профессиогенез, содержательные характеристики профессиогенеза, правоохранители, профессиональное развитие.

УДК 796.01

Світлана Валентинівна МОГІЛЬОВА,

кандидат філософських наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1821-902X>

ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Розглянуто види соціальних змін, визначений стан сучасного українського соціуму, відповідно цього зазначені головні виклики, з якими може зіткнутися людина.